

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ

Братішко Ю.С., Посилкіна О.В.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

В умовах розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів, становлення мережевої економіки і суспільства знань, стрімкого розширення та ускладнення взаємозв'язків національних господарств і людей, зростання їх взаємозалежності особливої уваги набуває проблема соціально відповідального функціонування бізнесу, у т.ч. на основі запровадження міжнародних стандартів соціальної відповідальності (СВ) підприємств. Дослідженнями різних аспектів управління соціально відповідальною діяльністю СФР займалися такі науковці: Галій Л., Громовик Б., Євтушенко О., Зарічкова М., Кабачна А., Книш Є., Котвіцька А., Мнушко З., Немченко А., Посилкіна О., Слободянюк М., Ткаченко Н., Толочко В., Артюх Т., Волкова А., Суріков О., Червоненко Н., Черкашина А., Чмихало Н. та ін. Але незважаючи на значний науковий наробок цих вчених, не вирішеними залишаються питання побудови механізму державного регулювання соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу (СВФБ).

З огляду на зростаючу роль в умовах сьогодення соціально відповідальної діяльності (СВД) фармацевтичних компаній (ФК) у всьому світі, а також для пошуку шляхів вирішення існуючих проблем щодо СВФБ актуальними є дослідження щодо розробки методологічних, методичних і науково-практичних засад побудови системи управління СВД суб'єктів фармацевтичного ринку (СФР).

Метою було дослідити досвід державного регулювання СВБ в країнах світу, побудувати інституціональну вертикаль регулювання СВФБ в Україні, обґрунтувати механізм державного регулювання СВФБ в Україні і розробити систему заходів, спрямованих на його реалізацію.

При виконанні роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема, наукового синтезу для узагальнення існуючого міжнародного досвіду стосовно регулювання СВФБ, експертного опитування під час вивчення напрямків державного регулювання СВФБ.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в удосконаленні механізму державного регулювання СВФБ та удосконалення організаційної побудови інституціональної вертикалі регулювання СВФБ.

Проведені нами дослідження дозволяють стверджувати, що важливими відмінностями української моделі СВФБ від її закордонних аналогів є значимість різних груп стейкхолдерів. Для українських ФК характерно досить істотне звуження кола значимих стейкхолдерів, зокрема, за рахунок недооцінки й, відповідно, недостатнього залучення до процесу реалізації бізнесом СВ таких груп стейкхолдерів, як, наприклад, профспілки, профільні громадські організації та місцеве співтовариство. Як правило, основними рушійними силами виступають безпосередньо самі провідні вітчизняні ФК і місцеві органи публічної влади. Разом з тим, необхідно звернути увагу, що неурядові організації, які поряд з крупними ФК є основними ініціаторами програм СВБ в Європі, в Україні такої функції не виконують. На підставі вивчення світового досвіду нами запропонована схема побудови інституціональної вертикалі управління СВФБ (рис. 1).

Основними факторами, що визначають специфічність формування соціально відповідальних практик в Україні і зокрема у фармацевті, на думку експертів, є:

- 1) сталість соціальних очікувань населення стосовно держави (54,1 5% експертів);
- 2) несформованість суспільного запиту на СВБ (33,2% експертів);

3) високий ступінь залежності бізнесу від органів державної влади та органів місцевого самоврядування (61,7% експертів).

Але слід зазначити, що формуванню СВБ в Україні сприяють наступні обставини:

1. Наявність великого акціонерного капіталу, оформленого в корпоративні структури, що мають необхідні фінансові ресурси для соціальних інвестицій.

2. Залучення країни до євроінтеграційних процесів, що сприяє інституціалізації концепції СВБ за зразками, прийнятими в міжнародній практиці.

3. Надходження іноземних інвестицій, що передбачає оцінку дотримання українськими бізнесами-партнерами норм СВБ, прийнятих світовою бізнес-спільнотою.

4. Поступовий розвиток фондового ринку і первинне публічне розміщення акцій (ІРО), які передбачають реалізацію програми підвищення прозорості і поліпшення корпоративного управління, орієнтованої, в першу чергу, на збільшення курсової вартості акцій і системи комунікацій з інвесторами.

Тим часом, в Україні сьогодні є низка проблем у формуванні сприятливого середовища для СВБ. На підставі контент-аналізу публікацій в ЗМІ, аналізу наукових джерел та висновків експертів, нами виділені наступні негативні фактори, які уповільнюють розвиток СВБ в країні:

На національному рівні: несприятливе для реалізації СВБ податкове і цивільне законодавство; відсутність системи мотивації СВД суб'єктів господарювання; відсутність інституціональної координації СВБ (відповідних управлінських структур немає ані в державному апараті, ані на рівні місцевої влади, ані на галузевому рівні).

На регіональному, місцевому та галузевому рівнях: психологічна неготовність органів влади різного рівня взаємодіяти в системі державно-приватного соціального партнерства; не розвиненість системи публічно-договірних відносин з бізнес-структурами; високий рівень корупції; відсутність інформаційної та методичної підтримки СВБ з боку різних гілок влади (регіональної, місцевої, галузевої).

Формування ефективної системи державного регулювання СВБ залежить від стану розвитку форм реалізації СВ на різних рівнях управління. За ієрархією управління СВФБ нами виділені:

1. Нанорівень: особиста соціальна відповідальність фармацевтичного персоналу.

2. Мікрорівень: відповідальність перед персоналом, бізнес партнерами, акціонерами, власниками і споживачами та ін. конкретної ФК.

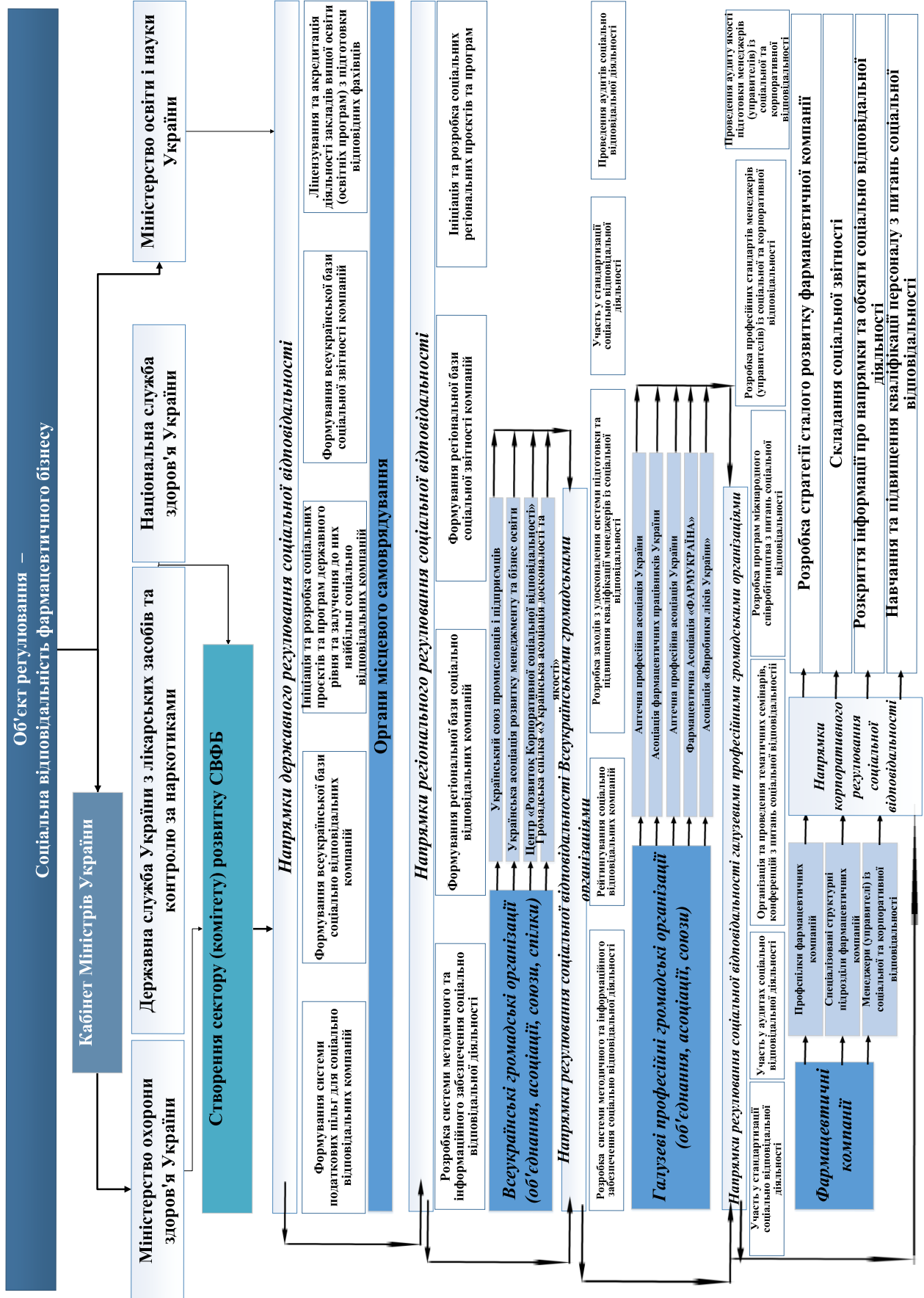
3. Галузевий рівень: відповідальність перед персоналом, бізнес партнерами, акціонерами, власниками і споживачами та ін. всіх суб'єктів фармацевтичної галузі.

4. Мезорівень: відповідальність перед місцевими (регіональними) співтовариствами.

5. Макрорівень: відповідальність перед суспільством (державою).

6. Мегарівень: відповідальність перед світовим співтовариством.

У контексті різних «ролей» ФК, можна зазначити, що соціально відповідальна організація: як суб'єкт права – дотримується законів, норм суспільного життя; як фармацевтичний виробник (постачальник, аптека) – виробляє (поставляє, реалізує) якісні ЛЗ за доступними обґрунтованими цінами; як роботодавець – опікується матеріальним становищем робітників, не допускає їх дискримінації; як суб'єкт управління ресурсами – ефективно їх використовує; як об'єкт інвестування – захищає інтереси інвесторів і подає правдиву інформацію про свій стан; як конкурент – не бере участь у нечесній конкуренції та необґрунтованому обмеженні конкуренції; як учасник соціального розвитку – стимулює й підтримує інновації, розробляє оригінальні ЛЗ, визнає власну відповідальність за вплив на якість життя оточуючих.

Таким чином, соціально відповідальна поведінка дає можливість ФК реалізувати свої основні потреби у виживанні, безпеці та стійкому розвитку. СВФБ сьогодні перетворюється не тільки в умову ефективного функціонування на фармацевтичному ринку, але й у спосіб подолання різних адміністративних бар'єрів. В основу державно-приватного соціального партнерства повинно бути покладене чітке розуміння обома сторонами неможливості досягнення соціально-економічно-екологічної стабільності території (тобто сталого розвитку) без спільних зусиль органів регіональної влади, компаній і місцевого співтовариства в цілому. На думку багатьох дослідників, вищою формою СВБ, є його включення в систему державно-приватного соціального партнерства, у результаті якого відбувається перегляд сфер відповідальності бізнесу, влади і суспільства у вирішенні суспільно значимих проблем, викорінювання соціального утримання, створення механізмів суспільного контролю над виконанням державою своїх соціальних зобов'язань.

Державі необхідно створювати умови для збільшення недержавних інвестицій у систему освіти у сфері СВБ. Необхідно забезпечити підготовку відповідного інструментарію управління СВБ, що передбачає переклад та адаптацію існуючих інструментів СВБ (тренінгових матеріалів, он-лайн засобів та систем, систем самооцінки компаній, публікацій та он-лайн ресурсів, зокрема підготовлених в рамках проєктів ЄС). Дані заходи можуть виконуватись за рахунок співфінансування державою, міжнародними донорами, українськими профільними організаціями із СВБ та професійними громадськими організаціями. Необхідно також розвивати інститут галузевого саморегулювання СВФБ.